

**IMPACTUL PANDEMIEI COVID-19 ASUPRA PIETELOR MUNCII DIN
STATELE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE**

**IMPACTS OF THE COVID-19 PANDEMIC ON THE LABOUR MARKETS IN
THE EUROPEAN UNION MEMBER STATES**

Alina Ligia Dumitrescu*

Institutul de Economie Mondială – Academia Română, București, România

Rezumat

Articolul debutează cu prezentarea contextului pandemic și a implicațiilor acestuia asupra pieței muncii din UE, pentru ca apoi să analizeze evoluția cererii și ofertei de forță de muncă, prin prisma a trei indicatori macroeconomici: rata de ocupare, rata șomajului și indicele orelor efectiv lucrate, pe baza datelor furnizate de către Eurostat și Statista. Accentul se pune pe descrierea măsurilor adoptate la nivelul statelor membre pentru combaterea efectelor sociale cauzate de pandemia de COVID-19, precum și pe eforturile UE de intensificare a implementării obiectivelor Pilonului European al drepturilor sociale, respectiv: (1) Forța de muncă și ocuparea; (2) Aptitudini și inovație; (3) Statul bunăstării și protecția socială, în cadrul Summitului social de la Porto, din 7 mai 2021. Concluziile și recomandările cercetării se focalizează pe valorificarea provocărilor crizei pandemice și transformarea acestora în noi oportunități de dezvoltare, inovare și creare de locuri de muncă, precum digitalizarea și implementarea unei economii durabile pe baza energiilor verzi.

Cuvinte-cheie: cerere, oferta, piața muncii, Uniunea Europeană, pandemia COVID-19

Clasificare JEL: J23, J22, J68, J78

Abstract

The article begins by presenting the pandemic context and the implications for the EU labour market, and then analyses the evolution of labour supply and demand, through the prism of three macroeconomic indicators: the employment rate, the unemployment rate and the index of hours actually worked, based on data provided by Eurostat and Statista. The emphasis is on describing the measures taken at Member State level to combat the social effects caused by the COVID-19 pandemic, as well as on the EU's efforts to step up the implementation of the objectives of the European Pillar of Social Rights, namely: (1) Workforce and employment; (2) Skills and innovation; (3) Welfare State and social protection, at the Porto Social Summit, on 7 May 2021. The conclusions and recommendations of the research focus on capitalizing on the challenges of the pandemic crisis and transforming them into new opportunities for development, innovation and new job creation, such as digitalization and the implementation of a sustainable economy based on green energy.

Key words: demand, supply, labour market, European Union, pandemic COVID-19

JEL Classification: J23, J22, J68, J78

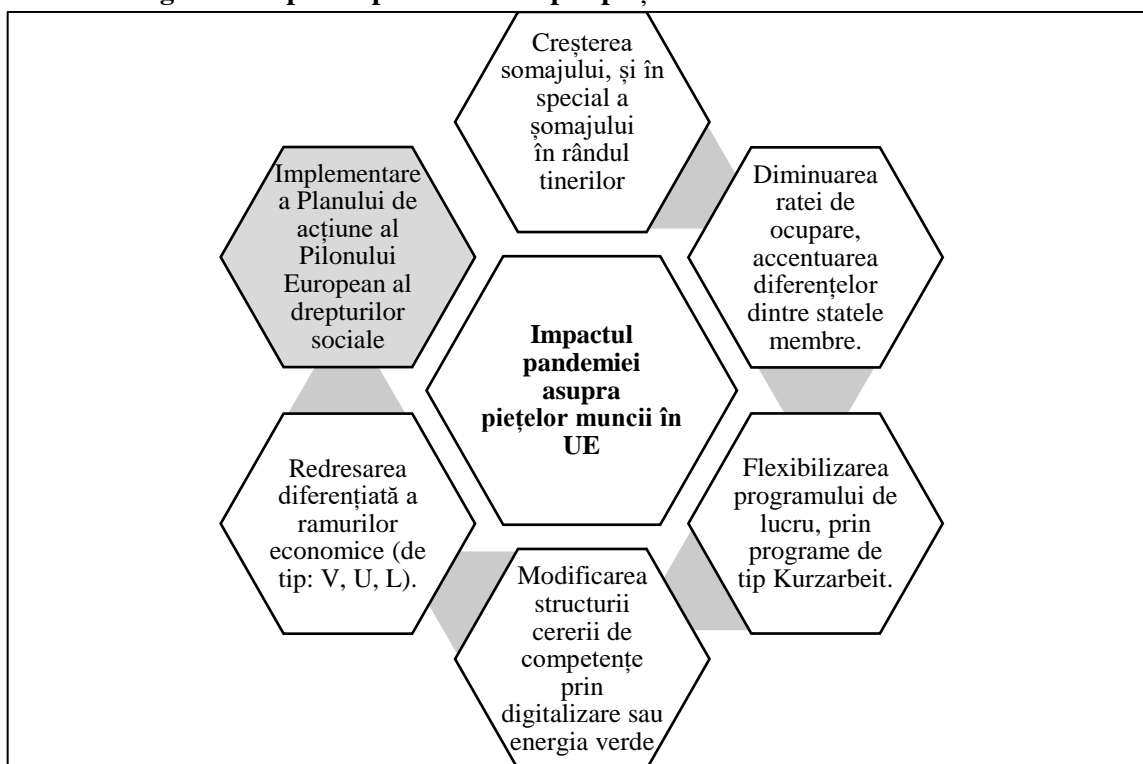
* Autor de corespondență: CSII, Dr. Alina Ligia Dumitrescu, e-mail: alinaligia@gmail.com.

1. Contextul pandemic

Pandemia de COVID-19 a determinat apariția recesiunii în spațiul UE (o contracție a PIB de 6,1% în UE și de 6,6% în Zona Euro, în anul 2020), ca urmare a măsurilor de carantină, distanțare socială și limitare sau închidere temporară a unor activități economice. Impactul negativ a fost puternic pe parcursul anului 2020, iar extinderea virusului SARS-CoV-2 a afectat lanțurile de aprovizionare cu materii prime, desfășurarea activităților de producție, a fluxului de transporturi, a închis sau restricționat pe perioade lungi o serie de domenii precum turismul și activitățile culturale și de divertisment și, nu în ultimul rând, a restricționat libera circulație a persoanelor și mărfurilor (doi dintre pilonii de bază ai pieței unice).

Pandemia de COVID-19 a avut un puternic impact negativ, care a produs efecte asupra diferitelor componente ale pieței muncii, ceea ce a determinat statele membre să răspundă rapid la noile provocări și să-și intensifice eforturile pentru depășirea acestei crize, prin focalizarea pe obiectivele *Pilonului european al drepturilor sociale* (măsuri de sprijin pentru ocuparea forței de muncă).

Figura1: Impactul pandemiei asupra piețelor muncii din statele membre

Sursa: Reprezentare sintetică a autorului, pe baza pe baza bibliografiei citate în cadrul articolului.

Statele membre ale Uniunii Europene au promovat o gamă largă de măsuri pentru a răspunde acestei crize pandemice, care au fost axate pe protejarea lucrătorilor și consolidarea rezilienței angajatorilor, încurajarea dialogului social și a altor parteneriate de tip public/privat pe piața muncii. Dar pandemia nu s-a încheiat încă și se preconizează că redresarea economică va fi lentă. De aceea, UE a adoptat schemele de muncă pe termen scurt (SURE), pentru a ajuta statele membre să protejeze

locurile de muncă și, implicit și angajații, precum și lucrătorii independenți, împotriva riscului de somaj și de pierdere a veniturilor. De asemenea, multe state membre au accelerat implementarea tehnologiei digitale, și au promovat munca la distanță, școala on line, extinderea utilizării comerțului electronic. Aceste schimbări au determinat apariția de noi cerințe de calificări și competențe pe piețele muncii ale UE.

2. Impactul social-economic al pandemiei de COVID-19 asupra piețelor muncii în UE

2.1 Influența pandemiei de COVID-19 asupra cererii de muncă

Ocuparea forței de muncă este atât un indicator structural, cât și un indicator pe termen scurt. Ca indicator structural, reflectă structura piețelor forței de muncă și a sistemelor economice, *măsurate prin echilibrul cererii și ofertei forței de muncă sau a calității ocupării forței de muncă*. Ca indicator pe termen scurt, ocuparea forței de muncă urmează ciclul de afaceri. Statisticile privind ocuparea forței de muncă sunt în centrul multor politici sociale ale UE (Dumitrescu & Prisecaru, 2021).

Potrivit Comisiei Europene (2020), *ritmul de creștere a ocupării forței de muncă s-a diminuat sau a devenit negativ în mai multe state membre în primul trimestru din 2020* (cu o creștere negativă medie trimestrială de 0,2% în UE). Ulterior, toate statele membre, cu excepția Maltei, au înregistrat o scădere a ritmului de creștere în al doilea trimestru din 2020 (cu o medie de 2,7% în UE), comparativ cu vârful ocupării forței de muncă înregistrat în trimestrul IV/2019, această diminuare fiind de circa 6 milioane de persoane. Cele mai mari scăderi de ritm au fost înregistrate de Spania (8,4%, respectiv 1,7 milioane de persoane), Irlanda (6,1%), Estonia și Ungaria (5,6%), între trimestrul IV/2019 și trimestrul II/2020. În aceeași perioadă, scăderea ocupării forței de muncă a fost sub 2% în alte 13 state membre și ceva mai moderată în Cipru (0,9%), Polonia (0,4%) și Luxemburg (0,3%). Malta a fost singura țară care a înregistrat o creștere a ocupării forței de muncă, de 1,7%.

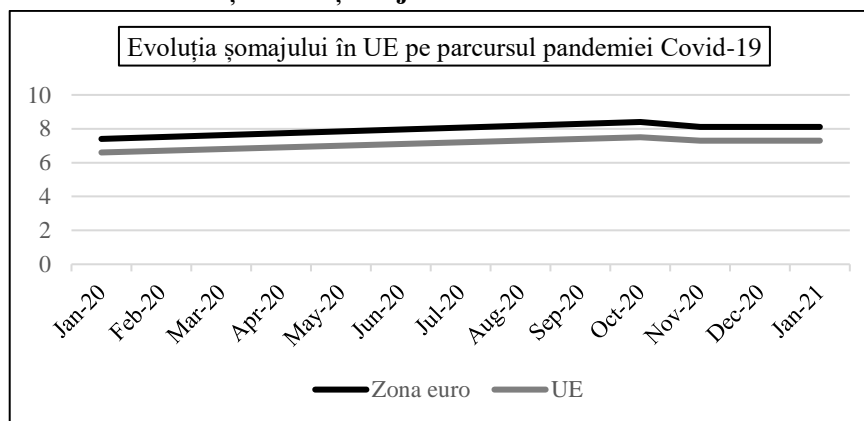
Datele furnizate de Statista (2021), arată că în cele 27 de state membre ale UE, rata ocupării forței de muncă a scăzut la 66,9% în trimestrul II/2020, cea mai scăzută rată de ocupare înregistrată de la începutul anului 2018 și a crescut la 67,9% în trimestrul III/2020. În perioada de vârf a pandemiei, în trimestrul III/2020, au fost diferențe semnificative între statele membre în ceea ce privește nivelul ocupării, astfel că cele mai ridicate niveluri s-au înregistrat în Olanda (77,6%), Germania (77%), Suedia (76%), Norvegia (74,6%). Pe de altă parte, cele mai mici niveluri ale ratei de ocupare s-au înregistrat în statele membre din sudul Europei, respectiv Grecia (57%), Italia (58%) și Spania (60,8%), ultimele două fiind puternic lovite de pandemie. În ceea ce privește statele membre din Centrul și Estul Europei, rata de ocupare a fost în Republica Cehă de 74,4%, Estonia 73,5%, Letonia 71,6%, Slovenia 70,8%, Lituania 70,7%, Ungaria 70,2%, Bulgaria 69,6%, Polonia 69% și s-a aflat *sub media ocupării în UE* numai în trei dintre acestea, respectiv Slovacia 67,5%, România 66% și Croația cu 63%.

Schemele de flexibilizare a muncii de tipul Kurzarbeit⁴³ au contribuit la limitarea pierderii a numeroase locuri de muncă, în sectoare care au fost puternic afectate de restrângerea activităților economice ca urmare a măsurilor de carantină impuse. Comisia Europeană a apreciat că de la debutul crizei multe state membre au implementat extensiv scheme de muncă flexibile, cu scopul de a limita pierderile de locuri de muncă, pentru a evita diminuarea capitalului uman la nivel de firmă și de a susține cererea agregată în faza de vârf a crizei economice (European Commission, 2021). În același timp, unii angajatori și-au ajustat treptat cererea de forță de muncă în funcție de restricțiile impuse, pentru a asigura sustenabilitatea activității lor.

Cu toate acestea, scăderea orelor lucrate a fost substanțial mai mare decât scăderea ocupării forței de muncă, respectiv a ajuns la 13,5% în trimestrul II/2020, față de trimestrul IV/2019. Astfel, printre statele membre în care au putut fi observate cele mai mari reduceri ale numărului de ore lucrate se numără Luxemburg, Grecia, Slovacia, Lituania, Italia, Portugalia, Slovenia și Franța. În trimestrul III/2020, numărul de ore lucrate recuperate parțial a înregistrat o creștere medie de 11,9% față de trimestrul anterior în toate statele membre, cu excepția României. În același timp, numărul lucrătorilor absenți de la locul de muncă (ca procentaj din totalul locurilor de muncă) a crescut brusc de la 9,7% în trimestrul IV/2019 la 18,7% în trimestrul II/2020, reprezentând o creștere de 9 puncte procentuale pe ansamblul UE. Concedierile au înregistrat o creștere bruscă de la 0,2% din total locurilor de muncă în trimestrul IV/2019, la 7,4% în trimestrul II/2020 (European Commission, 2020).

Conform datelor Eurostat (2021a), în ianuarie 2021, rata șomajului din Zona euro (ajustată sezonier) a fost de 8,1%, în creștere de la 7,4% în ianuarie 2020, stabilă comparativ cu decembrie 2020. Rata șomajului în UE-27 a fost de 7,3% în ianuarie 2021, în creștere față de 6,6% în ianuarie 2020, de asemenea stabilă comparativ cu decembrie 2020 (Graficul 1).

Graficul 1: Evoluția ratei șomajului între ianuarie 2020-ianuarie 2021

Sursa: Reprezentare a autorului pe baza datelor Eurostat (2021a).

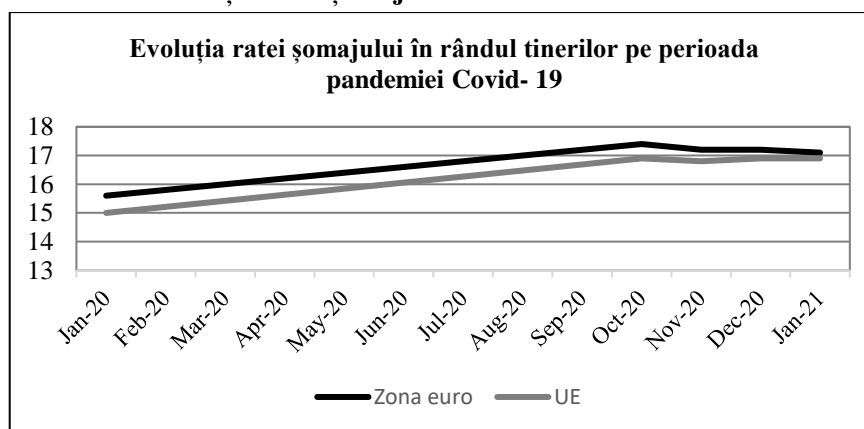
Eurostat (2021a) estimează că 15.663 milioane de persoane din UE, dintre care 13.282 milioane în Zona euro, au fost șomeri în ianuarie 2021. Comparativ, în ianuarie 2021 față de ianuarie

⁴³În esență, Kurzarbeit reprezintă forma flexibilă a muncii prin care angajatorul poate reduce timpul de muncă al angajaților, astfel încât să corespundă necesității sale, angajatul fiind plătit de către angajator numai pentru munca efectiv prestată, iar statul contribuind cu un procent din salariul corespunzător muncii neprestate.

2020, șomajul a crescut cu 1.465 milioane în UE și cu 1.010 milioane în Zona euro, iar față de decembrie 2020, numărul de șomeri a crescut cu 29.000 în UE și cu 8.000 în Zona euro.

În anul 2020, în contextul pandemiei de COVID-19, s-a accentuat și tendința de creștere a ratei șomajului în rândul tinerilor, având un nivel dublu față de rata totală a șomajului (15-74 de ani).⁴⁴ În ianuarie 2021, 2.929 milioane de tineri (15-25 de ani) erau șomeri în UE, dintre care 2.356 milioane din Zona euro. În ianuarie 2021, rata șomajului în rândul tinerilor a fost de 16,9% în UE și de 17,1% în Zona euro, comparativ cu 16,9% și respectiv 17,2% în luna decembrie 2020 (Graficul 2). Comparativ cu ianuarie 2020, șomajul în rândul tinerilor a crescut cu 184.000 de persoane în UE și cu 89.000 în Zona euro.

Graficul 2: Evoluția ratei șomajului între ianuarie 2020- ianuarie 2021

Sursa: Reprezentare a autorului pe baza datelor Eurostat (2021a).

2.2 Efectele pandemiei de COVID-19 asupra ofertei de muncă

Pandemia de COVID-19 a accentuat discrepanța între *competențe și pregătirea profesională a forței de muncă (oferta) și cerințele angajatorilor (cererea)*. Criza COVID-19 a determinat accelerarea digitalizării multor activități economice și a amplificat inegalitățile, care au pus în evidență corelația puternică dintre mediul social-economic în care trăiește o persoană și accesul la sistemele de educație. O analiză a Comisiei Europene (2020a) sugerează că blocajele au avut un efect negativ diferit, afectând în principal pe cei mai vulnerabili sau cei din regiunile mai puțin dezvoltate ale UE. De asemenea, Comisia Europeană (European Commission, 2020) atrage atenția că învățarea la distanță presupune ca fiecare copil să aibă cel puțin un computer sau o tabletă cu o conexiune rapidă la internet, plus abilitățile de utilizare și că acest lucru nu este întotdeauna posibil în cazul elevilor care trăiesc în zone defavorizate sau au familii expuse la risc de sărăcie și excluziune socială. În UE, în anul 2018, 3,9% dintre gospodăriile nu-și puteau permite un computer, iar pentru gospodăriile cu venituri sub 60% din venitul mediu egalizat, procentajul era de 12,8%.

Măsurile de distanțare socială, care au fost luate în majoritatea statelor membre în prima jumătate a anului 2020, au făcut indispensabilă utilizarea abilităților digitale pentru asigurarea

² Eurostat definește șomerii ca persoane cu vârste cuprinse între 15 -74 de ani, care nu au un loc de muncă, sunt disponibile pentru a începe lucrul în termen de 2 săptămâni și au căutat în mod activ un loc de muncă în ultimele 4 săptămâni.

afacerilor, educația și formarea profesională on line, asistența medicală, precum și pentru comunicarea profesională. Comisia Europeană accentuează faptul că există decalaje semnificative între statele membre; în cinci dintre state membre Danemarca, Germania, Suedia, Finlanda și Olanda ponderea adulților cu abilități digitale este între 70% și 80%, în șapte sub 50%, iar în Bulgaria și România este sub 40%. În ceea ce privește, structura pe grupe de vârstă, mai puțin de 25% dintre persoanele cu vârsta între 65-74 de ani au abilitățile digitale de bază necesare, comparativ cu 80% dintre tinerii între 16-24 de ani; această pondere a adulților cu abilități digitale ajunge la 32% pentru cei cu studii medii, față de un nivel de 84% dintre persoanele cu un nivel superior de educație.

Pentru a-și îndeplini obiectivul ca minim 70% dintre adulți din UE să dobândească competențe digitale de bază și pentru a sprijini persoanele interesate în îmbunătățirea nivelului de competențe digitale, Comisia Europeană a lansat o gamă largă de inițiative, incluzând:

- Coaliția UE pentru competențe digitale și locuri de muncă;
- Coaliții naționale pentru competențe digitale și locuri de muncă;
- Platforma europeană pentru abilități și locuri de muncă digitale;
- Oportunități de stagii de pregătire digitală;
- Agenda Europeană a Competențelor
- Planul de acțiune pentru educația digitală.

Pandemia de COVID-19, prin restricțiile impuse, a determinat accelerarea procesului de digitalizare atât din sectorul public, cât și din cel privat, ceea ce a schimbat structura cererii de competențe de pe piața muncii, în favoarea celor digitale. De aceea, Comisia Europeană (2021) în completarea acestor inițiative, va aloca și fonduri semnificative pentru a remedia deficitul de competențe digitale ale tinerilor și adulților de la nivelul statelor membre și a răspunde cerințelor digitalizării majorității activităților economice. Instrumentele instituite la nivelul UE în cadrul bugetului multianual 2021-2027 oferă oportunități majore statelor membre de a sprijini dezvoltarea durabilă a competențelor digitale și includ:

- Mecanismul de redresare și reziliență, prin care 20% din fondurile sale trebuie să fie cheltuite pentru tranziția digitală a statelor membre, inclusiv pentru competențele digitale.
- Programul Europa digitală, care are un buget de aproximativ 200 milioane de euro pentru perioada 2021- 2022 și urmărește cu precădere promovarea competențelor digitale.
- Fondul social european Plus (FSE+) care este un fond destinat sprijinirii statelor membre UE pentru reformarea sistemelor naționale de educație și formare profesională.
- Fondul european de ajustare la globalizare (FEG), care sprijină formarea de competențe digitale pentru a ajuta lucrătorii disponibilizați să-și găsească un alt loc de muncă sau să-și înființeze propria afacere.
- Orizont Europa, care finanțează granturi pentru activități de cercetare, studii de masterat, doctorat sau alte studii postuniversitare în toate domeniile, inclusiv cel digital.

3. Impactul pandemiei COVID-19 asupra activităților economice și programului de lucru

Potrivit Parlamentului European (European Parliament, 2021), criza COVID-19 a avut un

impact inegal asupra economiei UE-27 și se prognozează că PIB real va atinge nivelurile dinaintea crizei până la mijlocul anului 2022, atât în UE, cât și în Zona Euro. Majoritatea domeniilor bazate pe producție au fost afectate de întârzieri ale funcționării lanțurilor de aprovizionare pe termen scurt, dar au început să-și revină relativ rapid în trimestrul III/2020, ca urmare a ridicării treptate a măsurilor de carantină. Cu toate acestea, există diferențe importante între sectoarele economice, dar și în interiorul acestora, în ceea ce privește redresarea.

Experții de la nivelul Comunității Europene au analizat impactul pandemiei de COVID-19 asupra activităților economice și a forței de muncă (European Parliament, 2021). Conform acestora:

- *Producția industrială* în UE-27 a cunoscut o scădere bruscă de 11% în martie și de 20% în aprilie 2020 (variație față de perioada precedentă), care au coincis cu primul val al răspândirii coronavirusului. A urmat o revenire în lunile mai și iunie 2020 (înregistrând creșteri de 13%, respectiv 10,4%) și apoi o nouă scădere a ritmului de creștere în perioada septembrie-noiembrie 2020, care a coincis cu reapariția cazurilor de COVID-19, respectiv cu valul al doilea.

- *Pandemia a afectat direct mai mult de 1,1 milioane de locuri de muncă din UE din cauza opririi activității fabricilor între lunile martie și mai 2020.* În plus, în aceeași perioadă, pe de o parte pentru a respecta măsurile de izolare și distanțare socială și, pe de altă parte din cauza performanțelor economice reduse și scăderii cererii, numărul persoanelor care au lucrat efectiv în fabrici a fost redus substanțial. Totodată, o parte dintre angajați au fost concediați, iar mulți dintre aceștia au fost reangajați numai cu program scurt. Spre exemplu, în Germania aproximativ 95% din angajații companiilor din sectorul auto au beneficiat de programul muncă redus – Kurzarbeit – în timpul primului val al pandemiei.

- Cu toate acestea, în prima parte a pandemiei, mai multe firme din cadrul industriei digitale au obținut rezultate foarte bune, iar analizele sectoriale arată că pandemia a acționat ca un accelerator al digitalizării în multe sectoare economice. De asemenea, industria farmaceutică și cea de echipamente medicale au înregistrat rezultate bune pe tot parcursul anului 2020. Construcțiile și industria alimentară, după o ușoară scădere a activităților în trimestru II/2020, au beneficiat de o *recuperare în formă de V* (revenire economică rapidă și puternică). În ciuda șocurilor inițiale, în industriile auto și de textile *relansarea a fost în formă de U*, astfel că după căderea activității cauzată de oprirea fabricilor, activitatea economică și-a revenit ușor după eliminarea restricțiilor, pentru ca apoi să urce din nou. Sectoarele care sunt dependente de interacțiunea socială, cum ar fi industriile culturale și creative, turismul și transporturile, au cunoscut căderi substanțiale (datorită scăderii mobilității și a liberei circulații a persoanelor) și probabil vor rămâne afectate perioade lungi de timp în urma acestor șocuri fără precedent. Este posibil ca recuperarea locurilor de muncă, a veniturilor și a vânzărilor pierdute să dureze câțiva ani (*redresarea în formă de L*).

- Industria chimică totalizează o cifră de afaceri de 7.320 miliarde de euro și deține 12% din ocuparea forței de muncă. UE este al doilea cel mai mare producător de produse chimice din lume după China și deține 16,9% din total vânzărilor globale. În perioada ianuarie - iunie 2020, producția industriei chimice a scăzut cu 5,2% în UE-27 față de nivelurile din aceeași perioadă a anului precedent, iar cel mai mic nivel a fost atins în luna aprilie. În luna iunie 2020, s-a înregistrat o creștere a producției cu 2,9% față de luna mai 2020 marcând primele semne timpurii dar modeste de recuperare. Prioritatea industriei chimice în primele luni ale anului 2020 a fost asigurarea

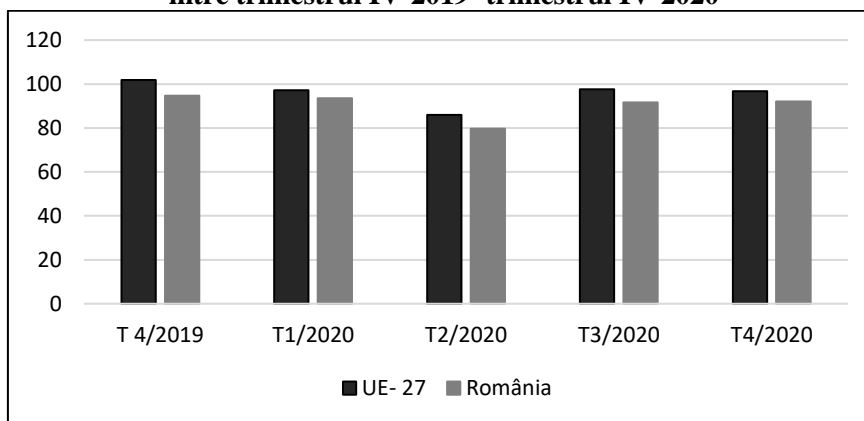
aprovizionării cu substanțe chimice considerate „esențiale” în lanțurile de aprovizionare în timpul pandemiei, cum ar fi cele materii prime pentru medicamente sau dezinfectanți.

- Pandemia a provocat scăderi ale producției de automobile clasice, pe bază de benzină sau motorină, dar a creat în paralel noi oportunități de creștere în sectorul auto, prin redirecționarea producătorilor către fabricația și comercializarea de autoturisme electrice. Ponderea medie a vânzărilor de mașini electrice în vânzările totale de mașini a crescut de la 3,4% în 2019 la 7,8% în prima jumătate a anului 2020, cu un vârf de 11% în aprilie și aproximativ 8% în lunile mai și iunie. Mai mult, criza îi determină pe consumatori să își reevalueze nevoile și implicit comportamentul de consum, optând pentru autoturismele electrice, ceea ce duce la o accelerare a tranziției verzi și a implementării Pactului Verde European.

- *Evoluția nefavorabilă a piețelor forței de muncă sugerează că impactul pandemiei a fost mult mai sever decât cel reflectat de indicatorii tradiționali (rata șomajului și rata ocupării), fiind mai corect ilustrat de modificările indicelui total al orelor efectiv lucrate.*

Potrivit datelor Eurostat (2021b), la nivelul UE, *indicele total al orelor efectiv lucrate* a scăzut cu 5,0 puncte între trimestrul IV/2019 și trimestrul IV/2020, de la 101,8 puncte la 96,8 puncte, cu cea mai mică valoare înregistrată în trimestrul II/2020 (85,9 puncte). Comparativ, România a înregistrat o scădere semnificativă a indicelui total al orelor efectiv lucrate, de 15 puncte între T4/2019 și T2/2020, dar a fost de numai 2,7 puncte în T4/2020, comparativ cu T4/2019 (Graficul 3).

Graficul 3: Evoluția indicelui total al orelor efectiv lucrate în UE-27 și comparativ România*, între trimestrul IV-2019- trimestrul IV-2020

Notă*: anul 2006 este utilizat ca referință cu un indice de 100 de puncte;
Sursa: Reprezentare a autorului pe baza datelor Eurostat (2021b).

Privind din perspectiva diferențelor de gen, datele Eurostat (2021b) evidențiază faptul că femeile au fost mai mult afectate decât bărbații în ceea ce privește diminuarea timpului efectiv lucrat din cauza crizei COVID-19, pe tot parcursul anului 2020. Indicele total al orelor efectiv lucrate în rândul femeilor a fost de 108,4 puncte înainte de criza COVID-19, respectiv în al patrulea trimestru (T4) al anului 2019, reflectând o creștere a timpului de lucru pentru femei comparativ cu anul de referință 2006. Pe parcursul primului an al pandemiei de COVID-19, numărul orelor efectiv lucrate de femei a înregistrat mai multe scăderi: în primul rând, s-a diminuat de la 108,4 puncte în T4/2019

până la 102,5 puncte în T1/2020; a ajuns la 89,9 puncte în T2/2020, atingând cel mai mic nivel din 2006; ulterior indicele orelor efectiv lucrate a crescut la 104,0 în T3/2020, pentru a scădea din nou la 102,3 puncte în T4/2020 și a înregistra o scădere totală de 6,1 puncte între T4/2019 și T4/2020.

Pentru bărbați, indicele orelor de lucru a trecut de la 97,6 puncte în T4/2019 (pre-COVID) la 93,3 puncte în T4/2020, corespunzând unei scăderi de 4,3 puncte. De asemenea, a fluctuat pe parcursul anului 2020, dar într-o măsură mai mică decât în cazul femeilor. În consecință, de la 97,6 puncte în T4/2019, a scăzut la 93,7 puncte în T1/2020, a continuat să se diminueze la 83,3 puncte în T2/2020, a crescut ulterior la 93,5 puncte în T3/2020 și s-a stabilizat la 93,3 puncte în T4/2020. Ca atare, între T4/2019 și T2/2020, diferența negativă s-a ridicat la 14,3 puncte la bărbați față de 18,5 la femei, iar între T3/2020 și T4/2020 evoluția negativă a corespuns la 0,2 puncte la bărbați, versus 1,7 puncte la femei (Eurostat, 2021b).

Conform datelor Eurostat (2021b), analizând modificarea reală a orelor efectiv lucrate între T4/2019 și T4/2020, se poate observa o scădere de 4,9% la nivelul UE. Au existat diferențe semnificative ale situației pe țări. Șase state membre au fost puternic afectate de criza COVID-19 în ceea ce privește diminuarea programul de ore efectiv lucrate, respectiv: Austria (-11,7%), Grecia (-9,8%), Slovacia (-8,3%), Italia (-7,8%), Irlanda (-7,4%) și Malta (-7,3%). În schimb, Polonia (-1,5%), Slovenia (-1,4%), Finlanda (-0,7%) și Danemarca (-0,4%) s-au aflat în situații relative mai bune din acest punct de vedere.

4. Măsurile de combatere a efectelor negative ale pandemiei de COVID-19 asupra piețelor muncii din statele membre

Peromingo (2020) apreciază că toate guvernele naționale din statele membre au alocat resurse semnificative pentru a atenua impactul pandemiei asupra piețelor forței de muncă și că, potrivit Eurofound, statele membre au inițiat peste 300 de noi legi și au modificat 200 de reglementări legislative în același scop. Multe dintre aceste măsuri au fost axate pe protejarea veniturilor lucrătorilor în timpul carantinei, fiind impuse de multe state membre la începutul pandemiei. Alte măsuri au fost luate, în paralel, pentru menținerea locurilor de muncă și evitarea disponibilizărilor masive de personal (Caseta 1).

Caseta 1: Tipuri de măsuri sprijin privind piața muncii adoptate de statele membre ale UE, pe perioada pandemiei de COVID-19

TIPUL DE MĂSURI	DESCRIEREA MĂSURILOR	STATE MEMBRE, INSTITUȚII
I. Asigurarea securității veniturilor (protejarea ofertei de forță de muncă)	- Angajaților infectați cu coronavirus (SARS-CoV-2), li se asigură un concediu medical plătit până la 100% din salariul mediu net, pe perioada carantinei.	Lituania
	- Lucrătorilor din domeniile esențiale pentru depășirea pandemiei li s-a mărit salariul de bază cu procente cuprinse între 10% și 200%, în funcție de nivelul și perioada de expunere la risc.	Slovenia , Ministerul Muncii, Afacerilor sociale, Familiei și Egalității de șanse
	- Șomerilor li se permite să lucreze în agricultură fără a pierde ajutorul de șomaj.	Bulgaria , Ministerul Muncii și Politicilor Sociale
	- Angajații independenți pot solicita o indemnizație	Letonia , Ministerul

TIPUL DE MĂSURI	DESCRIEREA MĂSURILOR	STATE MEMBRE, INSTITUȚII
	compensatorie dacă au contribuit anterior la asigurări sociale și și-au pierdut câștigurile din cauza restricțiilor. Beneficiile pot fi între 50% -75% din contribuția de bază, dar nu mai mult de 700 euro pe lună. Cererea poate fi reînnoită în fiecare lună de perioada efectivă de carantină.	Bunăstării
	- Angajații independenți și liber profesioniștii care și-au închis afacerea pot solicita o compensare a pierderii venitului de până la 80% din salariul minim de la nivel național. În cazul liber profesioniștilor cu un venit raportat sub 50% din salariul minim, se poate solicita compensarea tuturor veniturilor lor. Angajații independenți care plătesc impozite pe baza unui card fiscal (formă simplificată de impozit pe profit) pot solicita o alocație într-o sumă forfetară echivalentă a 300 de euro.	Polonia , Ministerul Muncii și Politicilor Sociale
II. Menținerea locurilor de muncă (stimularea cererii de forță de muncă)	- Guvernul acoperă costurile cu asigurările de sănătate și pensii pentru angajați și acordă scutiri totale sau parțiale de la impozitul pe venit și impozitul pe profit pentru toate întreprinderile afectate de coronavirus,adică celor care au o scădere de 20% - 50% din venituri.	Croația , Ministerul Muncii și Sistemului de Asigurări Sociale
	- Schemă de urgență temporară pentru conservarea locurilor de muncă, în sprijinul companiilor care au pierdut cel puțin 20% din veniturile lor în cursul anului pandemic. Statul plătește salariile angajaților timp de trei luni, până la maximum 90% din costurile salariale totale ale companiei, în funcție de pierderea din cifra de afaceri. Pe lângă plata salariilor, statul plătește și contribuțiile la asigurări sociale ale angajatorului și ale angajaților.	Olanda , Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă
	- Companiile din cele mai afectate sectoare își pot suspenda temporar plata contribuțiilor la asigurările sociale. În plus, chiria nu poate fi majorată și contractele de închiriere pentru spațiile comerciale nu pot fi reziliate. Sectoarele eligibile sunt următoarele: turismul, restaurantele, divertismentul, sportul, serviciile culturale și serviciile de taxi.	Ungaria , Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă
III. Asigurarea continuității afacerilor (stimularea cererii de forță de muncă)	- În industria auto s-a facilitat revenirea treptată a lucrătorilor în fabrici, cu sprijinul epidemiologilor și al guvernului.	Slovenia , Ministerul Muncii, Afaceri Sociale și Familiei
	- Camera de comerț, în cooperare cu platforma online de promovare a locurilor de muncă WorkLinks.com, facilitează detașarea temporară a unor angajați din alte companii, pentru a ajuta firmele care au nevoie de personal.	Republica Cehă , Camera de Comerț
IV. Dezvoltarea de locuri de muncă inovative (stimularea cererii de forță de muncă)	- Granturile pentru digitalizarea proceselor de afaceri, care susțin creșterea capacității companiilor de a utiliza internetul ca un mijloc eficient pentru dezvoltarea afacerilor.	Irlanda , Organizația guvernamentală "Enterprise Ireland"
	- Ca parte a pachetului de ajutor "Restart Luxembourg", care include finanțarea pentru recuperare și subvenții sectoriale; guvernul acordă finanțare de până la 50%, pentru proiectele de investiții axate pe dezvoltare de activități pe bază de digitalizare și protecția mediului. Un accent deosebit este pus pe redresarea ecologică; de exemplu, modernizarea clădirilor cu sisteme de încălzire bazate pe surse de energie regenerabile și producția de mașini și autoutilitare electrice.	Luxemburg , Ministerul Muncii, Ocuparea forței de muncă și Economia socială
V. Dezvoltarea abilităților și corelarea cererii și ofertei de forță de muncă	- Programele de angajare și acreditare profesională cofinanțate din fonduri europene care erau în derulare sau erau pe cale să înceapă când a început criza, sunt livrate și certificate complet online. Această măsură a fost aprobată de Sistemul național de acreditare.	Grecia , Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă

TIPUL DE MĂSURI	DESCRIEREA MĂSURILOR	STATE MEMBRE, INSTITUȚII
	- Cursuri de formare profesională online (în special în domeniul competențelor de bază) sunt puse la dispoziția solicitanților de locuri de muncă, iar aceste programe de formare sunt, de asemenea, larg deschise persoanelor aflate în situații de detenție activă. Acest serviciu public de ocupare a fost solicitat de mult mai mulți utilizatori decât în perioada pre-pandemică.	Belgia , Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă
	- Dezvoltarea formării la distanță pentru solicitanții de locuri de muncă prin „Platforma Office 365”, care oferă programe de formare profesională pentru lucrătorii selectați de angajatori și pentru stagiarilor incluși în programul de formare oferit de Centrele de Ocupare și Formare Profesională.	Portugalia , Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă
	- Acordarea a peste 150 de noi cursuri de formare profesională on line complet gratuite pentru solicitanții de locuri de muncă. Aceste cursuri pregătesc șomerii să lucreze în 20 de sectoare profesionale care recrutează activ. Acest program a fost creat și accelerat datorită unui parteneriat de lungă durată cu o organizație de formare specializată în formare deschisă și la distanță, care a dezvoltat instrumente tehnice și educaționale, platforme de tehnologie a informației (IT) și metode educaționale adaptate pentru on line.	Franța , Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă
	Răspunzând afluxului mare șomeri, în timpul carantinei, agenția publică de ocupare a introdus un serviciu rapid pentru solicitanții de locuri de muncă numit ”întâlniri la distanță”. Acest format permite crearea unui profil scurt, dar personalizat al candidaților, Numai în iunie 2020, peste 600 de noi consilieri de locuri de muncă au fost instruiți rapid pentru a ajuta șomerii.	Suedia , Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă

Sursa: Sinteză realizată de autor, pe baza analizei întreprinse de Peromingo (2020).

Eforturile de la nivelul UE pentru contracararea efectelor social-economice ale pandemiei continuă și pe parcursul anului 2021. La data 7 mai 2021, s-a desfășurat Summitul Social European de la Porto, ca parte a președinției portugheze a UE. Acesta a explorat cele mai bune modalități de implementare a Pilonului european al drepturilor sociale pentru o UE socială mai puternică. Summitul s-a focalizat pe cele 3 obiective ale Planului de acțiune al Pilonului UE pentru drepturile sociale, și anume: (1) *Munca și ocuparea forței de muncă*; (2) *Aptitudini și inovație*; (3) *Statul bunăstării și protecția socială*.

Atât șomajul, cât și inegalitățile au crescut în perioada pandemiei de COVID-19. În acest context, pe baza Planului de acțiune al Pilonului european al drepturilor sociale, respectând în același timp principiul subsidiarității, statele membre s-au angajat (Portuguese Presidency of the Council of the European Union (2021):

⇒ să mențină măsurile de sprijin atât timp cât este necesar, promovând în același timp o abordare strategică pentru a facilita crearea de noi locuri de muncă de calitate și flexibilizarea pieței muncii prin facilitarea tranziției de la un loc de muncă la altul;

⇒ să mobilizeze toate resursele necesare - investiții și reforme - pentru a ieși din criza economică și socială, pentru a spori rezistența UE la viitoarele crize și pentru a consolida competitivitatea economiei europene, bazată pe o creștere durabilă și favorabilă incluziunii, pe muncă decentă și pe justiție socială;

⇒ să susțină concurența loială și durabilă pe piața internă prin inovare, locuri de muncă de

calitate, salarii decente, condiții de muncă adecvate, egalitate de șanse și libera circulație a forței de muncă;

⇒ să promoveze integrarea pe piața muncii pentru a crește rata de ocupare din rândul femeilor, tinerilor sau categoriilor vulnerabile (minorități și imigranți);

⇒ să se promoveze egalitatea de gen, inclusiv prin reducerea decalajului de remunerare între femei și bărbați și *garantarea dreptului la salariu egal pentru munca de valoare egală;*

⇒ să ia măsuri pentru a consolida sistemele naționale de protecție socială pentru a asigura tuturor o viață trăită cu demnitate, păstrând în același timp durabilitatea acestor sisteme;

⇒ să acorde o atenție specială protecției sociale a comunităților, persoanelor celor mai afectate de criza COVID-19 și contracarării consecințelor pandemiei pe termen scurt și mediu;

⇒ să asigure consolidarea coeziunii teritoriale, prin implicarea tuturor nivelurilor de guvernare, naționale, regionale și locale, și anume prin concentrarea pe sectoarele, grupurile și teritoriile cu decalaje structurale profunde și de lungă durată, care necesită transformări rapide și majore și să sprijine consolidarea de servicii și infrastructuri esențiale în susținerea acestui efort;

⇒ să promoveze dialogul social ca o componentă structurantă a Modelului Social European și implementarea principiilor acestuia la nivel european, național, regional, sectorial și al companiilor și să asigure crearea unui cadru favorabil pentru negociere colectivă, în cadrul diferitelor modele care există în Statele Membre;

⇒ să dezvolte politici publice care, la nivelul adecvat, să consolideze coeziunea socială, să lupte împotriva tuturor formelor de discriminare, inclusiv pe piața muncii, și să promoveze șanse egale pentru toți, în special pentru susținerea copiilor cu risc de sărăcie, persoanelor în vârstă, persoanelor cu dizabilități, imigranților, grupurilor defavorizate și minoritare și persoanelor fără adăpost;

⇒ să promoveze strategii pentru eliminarea sărăciei copiilor, acordând prioritate protecției sociale în vederea respectării drepturilor tuturor copiilor, asigurând în același timp locuri de muncă și sprijin social pentru părinții acestor copii;

⇒ să promoveze dialogul și sprijinirea activităților societății civile pentru punerea în aplicare a principiilor Pilonului european al drepturilor sociale;

⇒ să stabilească obiective naționale ambițioase, dar ținând seama în mod corespunzător de situația reală a fiecărei țări, asigurând o contribuție adecvată la realizarea obiectivelor europene;

⇒ să promoveze obiectivele principale propuse de Comisia Europeană pentru 2030 în Planul de acțiune al Pilonului european al drepturilor sociale, respectiv:

- *rată a ocupării forței de muncă de cel puțin 78%, ceea ce implică diminuarea decalajului de ocupare dintre femei și bărbați;*

- *inclusiunea a cel puțin 60% dintre cetățenii UE în programe de formare profesională vizând calificarea, recalificarea, angajabilitatea în domeniile de specializare inteligentă și ca 80% dintre persoanele active cu vârste cuprinse între 16 și 74 de ani să aibă abilitățile digitale de bază cerute de piața muncii;*

- *reducerea numărului de locuitori care trăiesc în sărăcie sau excluziune socială cu cel puțin 15 milioane de persoane (comparativ cu datele din 2019), inclusiv 5 milioane de copii, punând un accent deosebit pe ruperea ciclului generațional al sărăciei.*

5. Concluzii

Măsurile stricte privind distanțarea socială adoptate în timpul carantinei, întreruperea temporară a activității economice, precum și recesiunea economică pe care joncțiunea acestor factori au generat-o au exercitat, laolaltă, un impact negativ major asupra piețelor muncii din statele membre ale UE. Drept consecință, numărul șomerilor a crescut, numărul angajaților a scăzut și s-a înregistrat o flexibilizare a muncii prin reducerea programului de muncă și a numărului de ore efectiv lucrate. De asemenea, a fost afectată structura ocupării forței de muncă, în condițiile în care s-a produs o redresare diferențiată a ramurilor economice (de tip: V, U, L). Totodată, s-a remarcat modificarea cererii de calificare a forței de muncă, în favoarea competențelor digitale.

Cu toate acestea, *Criza COVID-19 creează și oportunități de dezvoltare și inovare pe piețele muncii în UE*. Pentru aceasta este imperios necesar să se intensifice eforturile de reformare și flexibilizare a pieței muncii, pentru a face față provocărilor unei societăți post-pandemice mult mai sustenabile din punct de vedere economic, social și al protecției mediului. Un rol important în această direcție îl are *transpunerea în practică a obiectivelor Pilonului UE al drepturilor sociale de creșterea a ratei ocupării, printr-o mai bună calificare a forței de muncă și o mai eficientă utilizare a resurselor umane*. În acest sens, UE rămâne implicată activ în lupta pentru promovarea unei creșteri economice inteligente, ecologice și favorabile incluziunii sociale, în toate statele UE.

Accelerarea reformării Agențiilor naționale de ocupare din statele membre constituie un pas important și se poate realiza prin extinderea digitalizării, pentru o mai bună evidență a numărului de șomeri, a locurilor de muncă disponibile și, nu în ultimul rând, pentru corelarea rapidă a cererii cu oferta pe piața muncii, asigurând servicii rapide și individualizate de plasare a forței de muncă.

Criza pandemică reprezintă un semnal de alarmă care a atras atenția asupra deficiențelor structurale ale economiei comunitare, a vulnerabilității unor ramuri economice și asupra faptului că sunt necesare *o mai bună cooperare între statele membre și un mecanism comunitar pentru stimularea relansării economice și rezilienței UE*, care nu pot fi posibile fără creșterea ocupării forței de muncă, stimularea cercetării și inovării, asigurarea educației digitale de bază a copiilor, dar și a adulților, reducerea poluării și a impactului ei negativ asupra stării de sănătate a populației, combaterea sărăciei și protejarea celor mai vulnerabile categorii, expuse la excluziune socială.

Referințe bibliografice

- European Commission. (2020). *Proposal for Joint Employment Report*. Employment, Social Affairs & Inclusion. Brussels: European Commission. Preluat de pe: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=101&furtherNews=yes&newsId=9834>.
- European Commission. (2021). *Digital skills initiatives*. Preluat de pe European Commission - Shaping Europe's digital future: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-skills-initiatives>.
- European Parliament. (2021). *Impacts of the Covid-19 pandemic on EU industries*. Directorate-General for Internal Policies, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies. Luxembourg: European Parliament. Preluat de pe: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662903/IPOL_STU\(2021\)662903_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662903/IPOL_STU(2021)662903_EN.pdf).
- Dumitrescu, A.-L., & Prisecaru, P. (2021). Politicile sociale de ocupare în contextul Semestrului european și al pandemiei Covid-19. *Euroinfo*, 5(1), 118-131. Preluat de pe: <http://www.iem.ro/rem/index.php/euroinfo/article/view/789/876>.

- Eurostat. (2021a, Martie 04). *January 2021: Euro area unemployment at 8.1%, EU at 7.3%*. Preluat de pe Eurostat - Euroindicators: https://ec.europa.eu/eurostat/documents/portlet_file_entry/2995521/3-04032021-AP-EN.pdf/cb6e5dd6-56c2-2196-16b7-baf811b84a4f.
- Eurostat. (2021b, Aprilie). *Hours of work in detail - quarterly statistics*. Preluat de pe Eurostat - Statistics Explained: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Hours_of_work_-_quarterly_statistics.
- Peromingo, M. (2020). *The impact of Covid-19 and response on the European Union Labour Market. Impact on demand for SOCIEUX+ peer to peer cooperation*. Madrid: SOCIEUX+ Expertise on Social Protection, Labour and Employment.
- Portuguese Presidency of the Council of the European Union. (2021, Mai 07). *Porto Social Commitment*. Preluat de pe Porto Social Summit: <https://www.2021portugal.eu/media/icfksbgy/porto-social-commitment.pdf>.
- Statista. (2021, Ianuarie 06). *Employment rate in selected European countries as of 3rd quarter 2020*. Preluat de pe Statista- Economy: Employment rate in the Europe 2020, by country: <https://www.statista.com/statistics/1195140/employment-rate-in-europe-by-country/>.

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Dumitrescu, A.-L. (2021). Impactul pandemiei Covid-19 asupra piețelor muncii din statele membre ale Uniunii Europene. *Revista de Economie Mondială*, Vol. 13 (No. 1), pp. 63-76.